

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра педагогіки

КНЯЖЕВА І. А.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

для здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Одеса – 2024

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 30 травня 2024 року)

Розробник:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки
Княжева І. А.

Рецензенти:

Ковшар О. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету

Богущ А. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Княжева І. А.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої освіти» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 012 Дошкільна освіта. Одеса: Університет Ушинського, 2024. 31 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи обов'язкової навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої освіти» містять плани проведення, зміст практичних занять і самостійної роботи, тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань та методичні рекомендації щодо їх виконання. Розроблені для ознайомлення здобувачів вищої освіти зі структурою та змістом навчальної дисципліни і призначені для планування, підготовки та проведення практичних занять і самостійної роботи здобувачів освіти.

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Вступ.....	5
3. Засоби діагностування і критерії оцінювання результатів навчання.....	9
4. Організація практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти з навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої освіти».....	14
5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	25
6. Рекомендовані джерела інформації.....	29

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Статус дисципліни: Обов'язкова	
	Спеціальність 012 Дошкільна освіта ОПП Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти	Мова навчання: українська	
		Рік навчання:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: доповідь (тема за вибором здобувача)		Семестр:	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
		Лекції	
		10 год.	4 год.
		Практичні	
		20 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	70 год.
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	10 год.
		Вид контролю: екзамен	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3% / 66,7%

для заочної форми навчання – 9% / 91%

2. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Психологія і педагогіка вищої освіти» адресована здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються в магістратурі за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Вона входить до обов'язкових компонентів циклу професійної підготовки майбутніх фахівців.

Вивчення навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка вищої освіти», предметом якої є дослідження психолого-педагогічних особливостей освітньої діяльності, спрямованої на розкриття закономірностей і пошук раціональних шляхів навчання та розвитку особистості фахівця вищої кваліфікації, сприяє вирішенню широкого кола професійно-прикладних і пошуково-дослідницьких завдань, дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань і уявлень, практичних умінь і навичок, у яких реалізуються єдність філософського та наукового підходів до освітньої сфери діяльності дорослих, а також виявити її зв'язок з іншими сферами психолого-педагогічного знання. Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти вельми актуальної сьогодні здатності запроваджувати інноваційне навчання і виховання у вищій школі, що сформувало б у тих, хто навчається спроможність до проєктивної детермінації майбутнього, відповідальність за нього, віру в себе і свої професійні здібності впливати на це майбутнє.

Мета навчальної дисципліни: формування у майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології цілісного уявлення про систему професійної підготовки фахівців дошкільної освіти у вищій школі, про її сучасний стан і закономірності розвитку та забезпечення загальної теоретичної та практичної підготовки до педагогічної взаємодії зі здобувачами вищої освіти.

Очікувані результати навчання:

Знати:

- понятійний апарат з психології і педагогіки вищої освіти;

- психологічні явища, які породжуються умовами освітнього процесу у ЗВО;
- закономірності розвитку психіки студента як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності;
- соціально-психологічні особливості взаємодії та комунікації в системах «викладач-здобувач вищої освіти», «здобувач вищої освіти -студентський колектив»;
- види професійно-педагогічної діяльності сучасного викладача ЗВО;
- складники організації освітнього процесу у ЗВО та їх особливості;
- закономірності, принципи, форми, методи, види, стилі, засоби організації освітнього процесу у сучасному ЗВО;
- особливості діяльності куратора студентської групи;
- організацію педагогічного контролю навчально-виховної діяльності здобувачів вищої освіти.

Уміти:

- аналізувати вплив різних чинників на виникнення труднощів у спілкуванні здобувачів вищої освіти з викладачами та між собою
- удосконалювати навички самостійної навчальної роботи здобувач вищої освіти,
- визначати складові організації освітнього процесу у ЗВО та їх особливості;
- характеризувати й обґрунтовувати вибір форм, методів, засобів, видів, стилів організації освітнього процесу у ЗВО в залежності від його мети й основних завдань;
- здійснювати педагогічний контроль навчально-виховної діяльності здобувачів вищої освіти;
- організовувати виховну діяльність здобувачів вищої освіти в якості куратора групи;
- - аналізувати результати освітнього процесу, узагальнювати й інтерпретувати їх;
- на основі самопізнання формувати власний стиль науково-педагогічної діяльності та професійного спілкування.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні.

ПРН 2. Впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології і генерувати нові ідеї в організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти різного типу.

ПРН 4. Аналізувати та порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.

ПРН 6. Здійснювати психолого-педагогічне керівництво індивідуальним розвитком особистості дитини.

ПРН 7. Знати та використовувати в практичній діяльності законодавчо-нормативну базу організації освітньої діяльності в ЗДО.

ПРН 9. Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання психолого-педагогічних дисциплін і обирати відповідні технології та методики.

ПРН 10. Володіти уміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

ПРН 13. Володіти знаннями й уміннями з проектування та впровадження педагогічних технологій з підготовки здобувачів освіти з фахових дисциплін за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, організації педагогічної практики.

ПРН 14. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в організації освітньої діяльності в закладах фахової передвищої та вищої освіти, планувати, організовувати освітню діяльність, забезпечувати та оцінювати її якість.

ПРН 17. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПРН 18. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН 20. Володіти знаннями про способи і напрями професійного самовдосконалення: уміти критично оцінювати результати власної діяльності, виявляти причини недоліків; володіти навичками саморозвитку і самонавчання.

ПРН 21. Володіти вміннями письмової та усної комунікації державною та іноземними мовами в ситуаціях професійного, наукового спілкування та презентації результатів дослідження.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

КЗ - 3. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

КЗ - 5. Здатність працювати в команді

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

КС - 9. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

КС – 13. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та практики.

Міждисциплінарні зв'язки: «Методологія та організація наукових досліджень», «Теорія і практика психологічної допомоги особистості», «Практична психологія в закладах дошкільної освіти».

3. ЗАСОБИ ДІАГНОСТУВАННЯ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, презентація результатів самостійної роботи, екзамен.

Демонстрування результатів навчання: дискусія, усні доповіді, робота в парах, робота в команді, рольова гра, презентація результатів самостійної роботи.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою та аргументованістю. Має міцні й повні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни. На високому рівні вміє самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну позицію в проблемних питаннях і ситуаціях, що розглядаються; виявляти та відтворювати в практичній педагогічній діяльності передовий педагогічний досвід і результати досліджень; аналізувати результати освітнього процесу, узагальнювати й інтерпретувати їх; на основі самопізнання формувати власний стиль науково-педагогічної діяльності та професійного спілкування. Оцінка

	<p>нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що здобувач вищої освіти проявляє невпевненість у тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.</p>
<p>Добре (82-89 В)</p>	<p>Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом і основними науково-понятійним апаратом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, висловлює свої думки, виявляє в більшості випадків творчий підхід до виконання індивідуальних і колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються логікою та аргументованістю, хоча вони не завжди повні. Демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач щодо діяльності викладача вищої школи, але припускається несуттєвих помилок. У більшості випадків виявляє усталені вміння при виконанні практичних завдань, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною; у більшості випадків здатний аналізувати результати освітнього процесу, узагальнювати й інтерпретувати їх; на основі самопізнання формувати власний стиль науково-педагогічної діяльності та професійного спілкування</p>
<p>Добре (74-81 С)</p>	<p>Студент магістратури володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не завжди спроможний формулювати власні висновки й узагальнення. Усні відповіді є загалом правильними, але не завжди повними. На достатньому рівні має уявлення про основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної</p>

	<p>дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом; потребує певної допомоги у виявленні й відтворюванні в практичній педагогічній діяльності передового педагогічного досвіду і результатів досліджень; не завжди критично оцінює результати власної діяльності й освітнього процесу, здатний узагальнювати й інтерпретувати їх; на основі самопізнання формувати власний стиль науково-педагогічної діяльності та професійного спілкування.</p>
<p>Задовільно (64-73 D)</p>	<p>Здобувач вищої освіти володіє основними аспектами навчальної інформації з курсу на репродуктивному рівні, здатний використовувати набуті знання у стандартних ситуаціях, проте часто припускається помилок. Має певні, проте не систематизовані уявлення з основних тем навчальної дисципліни. Усні відповіді неповні, вирізняються неточністю, неаргументовані, припускається помилок у визначеннях. Не виявляє творчості у вирішенні ситуацій, що пропонуються для розв'язання впродовж вивчення навчальної дисципліни, не здатний вирішувати нестандартні ситуації без сторонньої допомоги; здебільшого не має власної позиції. Частково демонструє вміння, необхідні для роботи викладача вищої школи; потребує постійної допомоги викладача у виявленні й відтворюванні в практичній педагогічній діяльності передового педагогічного досвіду і результатів досліджень; в основному не адекватно оцінює причини недоліків; має труднощі в побудові власного стилю професійно-педагогічної</p>

	діяльності та професійного спілкування.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач вищої освіти має епізодичні та поверхневі знання навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Усні відповіді неповні, вирізняються неточністю, неаргументовані, припускається помилок у визначеннях і використанні наукової термінології. Знання щодо організації теоретичних засад викладання у вищій школі та практики його здійснення несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички реалізації практичної діяльності у сфері викладання у вищій школі, відсутнє глибоке розуміння логіки та принципів його здійснення. Майже не виявляє творчості у вирішенні ситуацій, що пропонуються для розв'язання впродовж вивчення навчальної дисципліни. Потребує значної допомоги з боку викладача щодо вирішення нестандартних ситуацій; здебільшого не має власної позиції. Має певні уявлення, проте виявляє серйозні утруднення щодо виявлення й відтворення в практичній педагогічній діяльності передового педагогічного досвіду і результатів досліджень; оцінювання причин недоліків, побудови власного стилю професійно-педагогічної діяльності та професійного спілкування.
Незадовільно (35-59 FX)	Студент магістратури майже не володіє навчальним матеріалом, знання з основних змістових модулів навчальної дисципліни фрагментарні. Викликає суттєві труднощі

	<p>необхідність вирішення запропонованих ситуацій, пов'язаних із професійною діяльністю викладача вищої школи; не має власної позиції щодо їх оцінювання. Фактично відсутні, або виявляються епізодично навички пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел, дослідження ефективності освітнього процесу, виявлення й відтворення в практичній педагогічній діяльності передового педагогічного досвіду і результатів досліджень; оцінювання причин недоліків. Здобувач допускається до повторного складання екзамену.</p>
--	--

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

**4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

Теми практичних занять

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
Змістовий модуль 1. Психологія вищої освіти			
1	<i>Семінар</i> «Загальні засади психології і педагогіки вищої освіти. Методологія психолого-педагогічного дослідження»	2	1
2	<i>Круглий стіл</i> «Особливості і закономірності професійного становлення особистості майбутнього фахівця»	2	1
3	<i>Вирішення практичних завдань</i> «Педагогічна взаємодія викладача зі студентами»	4	1
Змістовий модуль 2. Педагогіка вищої освіти			
1	<i>Круглий стіл</i> «Роль навчальної дисципліни у структурі професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО. Педагогіка вищої освіти як наука. Специфіка професійної діяльності викладача.»	4	1
2	<i>Ділова гра</i> «Експертиза форм, засобів, методів і технологій викладання у вищій школі»	4	1
3	<i>Практичне заняття</i> «Основні види діяльності куратора академічної групи»	4	1
	Усього:	20	6

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість	Кількість	Форми контролю
		годин денна	годин заочна	
1	Загальні засади психології і педагогіки вищої освіти	9	11	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	Здобувач вищої освіти як суб'єкт освітнього процесу	9	10	
3	Психологія педагогічної взаємодії викладача зі студентами	8	12	
4	Нормативна база з організації процесу навчання в закладах вищої освіти	8	12	
5	Дидактика вищої освіти	8	13	
6	Виховання у ЗВО	8	13	
Разом		50	70	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Теоретичні питання до заняття:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Загальні засади психології і педагогіки вищої освіти

Педагогіка і психологія вищої школи: зміст і завдання, понятійно-категоріальний апарат, зв'язок з іншими науками. Сучасні методологічні основи психології і педагогіки вищої освіти. Загальне поняття методології. Методологія психолого-педагогічного дослідження Підходи до вивчення психолого-педагогічних явищ і процесів. Логіка і основні вимоги до проведення науково-

педагогічних і науково-психологічних досліджень. Методи науково-педагогічних і науково-психологічних досліджень.

Семінар «Загальні засади психології і педагогіки вищої освіти. Методологія психолого-педагогічного дослідження»

Питання для обговорення:

1. Що є предметом психології вищої освіти?
2. Розкрийте місце психології і педагогіки вищої освіти в системі наук про людину.
3. Які основні поняття складають категоріальний апарат педагогіки та психології вищої освіти?
Обґрунтуйте свою думку.
4. Дайте визначення поняття «методологія», «наукова методологія».
5. Розкрийте зміст та значення діяльнісного, компетентнісного, системного, культурологічного, особистісного підходів.
Наведіть приклади їх застосування в психолого-педагогічних дослідженнях.

Завдання самостійної роботи:

1. Розробити схему «Зв'язок педагогіки вищої освіти з іншими науками»
2. Скласти схему «Загальна, загальнонаукова, частково наукова методологія»

Теоретичні питання до заняття:

Тема 2. Здобувач вищої освіти як суб'єкт освітнього процесу

Психологічні особливості, суперечливості та кризи студентського віку. Адаптація здобувача вищої освіти до навчання у вищій школі. Міжособистісні стосунки в студентській групі та вплив соціально-психологічних явищ на особистість здобувача вищої освіти. Заклад вищої освіти – один із провідних чинників соціалізації студента як фахівця. Професіоналізація особистості студента як новоутворення студентського віку. Психологічні передумови і

показники успішності здобувача вищої освіти у навчально-професійній діяльності. Причини неуспішності студентів, шляхи їх подолання.

Круглий стіл «Особливості і закономірності професійного становлення особистості майбутнього фахівця»

Питання для обговорення:

- професійно-педагогічна культура викладача ЗВО: сутність, структура, перспективи набуття;
- готовність до педагогічної діяльності як особистісне новоутворення сучасного викладача;
- професійна усталеність викладача закладу вищої освіти: вимоги часу чи данина нововведенням;
- сутність і складники педагогічної техніки викладача сучасного ЗВО;
- варіативність педагогічної позиції і ролей викладача ЗВО.

Завдання самостійної роботи:

1. Скласти «Портфель пропозицій» щодо умов набуття викладачем ЗВО професійно-педагогічної культури.
2. Розробити систему спеціальних стимулів для реалізації викладачем педагогічних нововведень у ЗВО.
3. Підготувати міні-виступи щодо ролей викладача ЗВО (модератор, фасилітатор, методолог, тьютор, коуч, ігротехнік)

Теоретичні питання до заняття:

Тема 3. Психологія педагогічної взаємодії викладача зі студентами

Характеристика, значення і стилі педагогічного спілкування як форми педагогічної взаємодії. Психологічний аналіз педагогічної взаємодії викладача і студентів. Характеристика педагогічних позицій викладача у спілкуванні зі здобувачами вищої освіти. Викладач як модератор, фасилітатор, методолог,

тьютор, коуч, ігротехнік. Суть суб'єкт-суб'єктивних стосунків між викладачем і студентом. Позиція викладача щодо студента: розуміння, визнання, прийняття. Діалогічне спілкування як умова ефективної педагогічної взаємодії викладача і здобувачів вищої освіти. Конфліктні ситуації та педагогічні конфлікти, причини їх виникнення. Особливості педагогічного конфлікту, умови його запобігання та вирішення. Психологія поведінки викладача у аудиторії. Авторитет викладача, якості авторитетного викладача.

Вирішення практичних завдань «Педагогічна взаємодія викладача зі студентами»

Питання до обговорення:

- доведіть, важливість та місце педагогічної взаємодії викладача зі студентами;
- проаналізуйте основні стилі спілкування і надайте їх оцінку щодо продуктивності в професійно-педагогічній діяльності викладача вищої школи

Завдання самостійної роботи:

1. Сформулювати особливості діяльності викладача вищої школи, які реалізуються при різних стилях взаємодії.
2. Підготувати рекомендації, щодо основних шляхів формування педагогічної майстерності і підвищення рівня професіоналізму викладачів ЗВО.
3. Підготувати презентацію з теми «Характеристика педагогічних позицій викладача у спілкуванні зі здобувачами вищої освіти. Викладач як модератор, фасілітатор, методолог, тьютор, коуч, ігротехнік» (педагогічна позиція – за вибором здобувача вищої освіти)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Теоретичні питання до заняття:

Тема 4. Нормативна база з організації процесу навчання в закладах вищої освіти.

Закони України і нормативні акти щодо організації системи вищої професійної педагогічної освіти. Історія виникнення й особливості діяльності вищої школи в сучасних умовах. Міжнародні вимоги щодо вищої освіти і перспективи створення єдиного Європейського простору вищої освіти. «Положення про організацію навчального процесу у закладах вищої освіти» щодо організаційних основ роботи педагогічного ЗВО. Система стандартів вищої освіти України. Проблема запровадження освітніх стандартів і створення на їх основі освітньо-професійних програм. Навчальний план та характеристика його обов'язкових складників. Робоча програма навчальної дисципліни, сучасні вимоги щодо її змісту та проектування. Варіанти впорядкування змісту освітніх компонент у ЗВО (відповідно до навчальних планів і програм). Інваріантний і варіативний підхід у визначенні змісту навчальної дисципліни. Особливості організації процесу навчання у ЗВО. Закономірності процесу навчання, їх характеристика. Принципи організації процесу навчання, їх характеристика. Форми здобуття освіти у ЗВО (інституційна, дуальна).

Круглий стіл «Роль навчальної дисципліни у структурі професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО. Педагогіка вищої освіти як наука. Специфіка професійної діяльності викладача»

Питання для обговорення:

1. Що є предметом педагогіки вищої освіти?
2. Схарактеризуйте основні положення закону України про вищу освіту і нормативні акти щодо організації системи вищої освіти.
3. Історія виникнення й особливості діяльності вищої школи в сучасних умовах.
4. Визначте міжнародні вимоги щодо вищої освіти і перспективи створення єдиного Європейського простору вищої освіти.

4. Проаналізуйте «Положення про організацію навчального процесу у закладах вищої освіти» щодо організаційних основ роботи педагогічного ЗВО.

5. Схарактеризуйте значення державних стандартів вищої освіти України та їх запровадження освітньо-професійних програм.

5. Визначте основні складники навчального плану ЗВО.

6. Визначте сучасні вимоги до змісту та проектування РПНД.

7. Схарактеризуйте інваріантний і варіативний підхід у визначенні змісту навчальної дисципліни. 8. Визначте особливості, закономірності та принципи організації процесу навчання у ЗВО.

8. Визначте специфіку професійної діяльності викладача педагогіки і психології (дошкільної)

Завдання самостійної роботи:

1. Скласти презентацію про один із європейських закладів вищої освіти.

2. Навести аргументи щодо особливостей і специфіки професійної діяльності викладача педагогіки і психології (дошкільної)

Теоретичні питання до заняття:

Тема 5. Дидактика вищої освіти

Поняття про організаційні форми навчання у ЗВО. Історія виникнення і розвитку організаційних форм навчання дорослих. Характеристика традиційних та інноваційних організаційних форм навчання. Навчальні заняття, їх основні види у ЗВО: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація та їх характеристика. Виконання студентами індивідуальних завдань, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Поняття про метод, методику і технологію навчання: спільне та відмінне. Класифікація методів навчання. Традиційні й інноваційні методи навчання у ЗВО. Вибір методів навчання Поняття про засіб навчання і методика використання засобів навчання у ЗВО. Історія і сучасність у впровадженні інноваційних технологій навчання у ЗВО. Розвиток технологій навчання, оцінка їх результативності.

**Ділова гра «Експертиза форм, засобів, методів і технологій викладання
у вищій школі»**

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняття «форма організації освітнього процесу у ЗВО».
2. Які класифікації форм організації процесу навчання у ЗВО?
3. На Вашу думку, лекція – це форма, метод чи вид навчальної діяльності здобувачів вищої освіти?
4. Схарактеризуйте форми організації процесу навчання за різними авторами підручників з педагогіки вищої освіти
5. Які особливості форм організації процесу навчання у ЗВО в інклюзивному середовищі (навчання осіб з особливими логопедичними потребами) »
6. Які критерії вибору форм організації процесу навчання у ЗВО?
7. Дайте визначення поняття «метод організації освітнього процесу у ЗВО».
8. Які класифікації методів організації процесу навчання у ЗВО?
9. На Вашу думку, ділова гра – це форма, метод чи вид навчальної діяльності здобувачів вищої освіти?
10. Схарактеризуйте методи організації процесу навчання за різними авторами підручників з педагогіки вищої освіти
11. Які особливості методів організації процесу навчання у ЗВО в інклюзивному середовищі (навчання осіб з особливими логопедичними потребами) » ?
12. Які критерії вибору методів організації процесу навчання у ЗВО?
13. Дайте визначення поняття «види організації освітнього процесу у ЗВО».
14. Які класифікації видів організації процесу навчання у ЗВО?
15. На Вашу думку, дискусія – це форма, метод чи вид навчальної діяльності здобувачів вищої освіти?
16. Схарактеризуйте види організації процесу навчання за різними авторами підручників з педагогіки вищої освіти

17. Які особливості видів організації процесу навчання у ЗВО в інклюзивному середовищі (навчання осіб з особливими логопедичними потребами) »

18. Які критерії вибору видів організації процесу навчання у ЗВО?

19. Дайте визначення поняття «стиль організації освітнього процесу у ЗВО».

20. Які класифікації стилей організації процесу навчання у ЗВО?

21. Схарактеризуйте стилі організації процесу навчання за різними авторами підручників з педагогіки вищої освіти

22. Які особливості стилей організації процесу навчання у ЗВО в інклюзивному середовищі (навчання осіб з особливими логопедичними потребами) »

23. Які критерії вибору стилей організації процесу навчання у ЗВО?

24. Які існують вимоги до використання засобів організації освітнього процесу у ЗВО?

25. Схарактеризуйте особливості освітньої технології (діада методика-технологія)

Завдання самостійної роботи:

1. Розробити модель, що ілюструє співвідношення методів, методик і технологій навчання. Навести аргументи, що її пояснюють.

2. Скласти каталог традиційних та інноваційних форм організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти і проаналізувати доцільність їх застосування в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти

Теоретичні питання до заняття:

Тема 6. Виховання у ЗВО

Особливості організації процесу виховання у ЗВО. Головна мета та завдання національного виховання сучасної молоді. Закономірності процесу виховання у ЗВО (зовнішні, внутрішні), їх характеристика. Принципи організації процесу виховання у ЗВО, їх сутність. Форми, методи, засоби виховного впливу на

особистість здобувача вищої освіти, їх характеристика. Особливості діяльності куратора академічної групи.

Практичне заняття «Основні види діяльності куратора академічної групи»

Зміст діяльності здобувачів освіти на практичному занятті:

- Робота у мікрогрупі Аналіз функційних обов'язків куратора; виступи «Теза-аргумент»
- Рефлексія досвіду

Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять

Практичне заняття (грецьк. *prakticos* – діяльний) – це форма навчального заняття, яка орієнтована на закріплення вивченого теоретичного матеріалу, його більш глибоке засвоєння і формування вмінь застосовувати теоретичні знання в практичних, прикладних цілях. Отже, особлива увага на практичних заняттях приділяється виробленню навчальних або професійних умінь і навичок. У структурі практичного заняття домінує самостійна робота студентів.

Мета практичних занять – поглиблення професійних знань, формування самостійного професійного мислення та професійної компетенції та культури. Практичні заняття орієнтовані на вирішення таких завдань: поглиблення, закріплення і конкретизацію знань, отриманих на лекціях і в процесі самостійної роботи; формування практичних умінь і навичок, необхідних у майбутній професійно-педагогічній діяльності; розвиток здатності спостерігати та пояснювати явища, що вивчаються; розвиток самостійності тощо.

Для ефективної роботи впродовж практичного заняття радимо врахувати і виконати такі вимоги щодо підготовки до нього.

1. Уважно прочитати, як сформульована тема практичного заняття, визначити її місце в навчальному плані курсу, встановити взаємозв'язки з іншими темами.

2. Вивчити заплановані для практичного заняття проблеми для опрацювання.

3. Ознайомитися із завданнями для самостійної роботи з теми і методичними рекомендаціями щодо їх виконання.

3. З'ясувати, які знання, вміння і навички можна придбати внаслідок виконання практичних завдань.

4. Підібрати необхідні для виконання практичних завдань науково-методичні джерела й опрацювати їх.

5. Застосувати власний студентський і педагогічний досвід для виконання практичних завдань.

7. Виконати запропоновані практичні завдання для самостійної позааудиторної роботи, оформлюючи їх відповідно до вимог.

8. Вибудувати власну аргументовану думку щодо педагогічних проблем, які вивчаються. Будь-яка позиція, викладена Вами може бути обговорена. Проте це обговорення повинно носити кваліфікований характер. Тому не потрібно вдовольнятися однією лише унікальністю своєї позиції без необхідної теоретичної підготовки. Не всяка унікальна позиція заслуговує на увагу: думка Сократа і думка студента, не рівноважні, хоча і той, й інший – є людиною.

9. Пам'ятайте, що в роботі на практичному занятті найбільше цінується: уміння виділити головне; показ зв'язку, місця проблеми в загальній структурі навчальної дисципліни; самостійність, здатність узагальнювати матеріал не тільки з лекцій, а й з інших джерел, власна позиція при аналізі змісту проблеми; здатність запропонувати власний оригінальний спосіб вирішення практичного завдання, наводити власні приклади для ілюстрації положень, що відстоюються; вміння застосовувати свої знання і досвід для вирішення педагогічної проблеми.

Усе це наблизить і підготує Вас до реалій майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

5. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання передбачає підготовку доповіді з теми (за вибором здобувача):

- Заклад вищої освіти - один із провідних чинників соціалізації особистості студента як фахівця.
- Форми та типи адаптації студентів до навчання у ЗВО.
- Професіоналізація особистості студента як новоутворення віку
- Професійна компетентність як показник психологічної готовності студента до професійної діяльності
- Психологічні особливості студентської групи та її структура та показники розвитку.
- Міжособистісні відносини в студентській групі. Проблема лідера і лідерства
- Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності.
- Роль мотивації в навчально-професійній діяльності студента.
- Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.
- Активні методи навчання у вищій школі: традиційні та інноваційні.
- Трансформація методів навчання у вищій школі в умовах цифровізації вищої освіти.
- Значення педагогічного спілкування як форми контактної педагогічної взаємодії. Психологічна характеристика педагогічної взаємодії.
- Труднощі і бар'єри в професійно-педагогічному спілкуванні викладачів і студентів.
- Основні стратегії взаємодії в процесі спілкування.
- Функції педагогічного спілкування вищої освіти
- Діалогічне спілкування як умова ефективної педагогічної взаємодії викладача та здобувачів.
- Конфліктні ситуації та педагогічні конфлікти, причини їх виникнення та умови запобігання та моделі вирішення.
- Умови, які визначають ефективність діяльності викладача ЗВО.

- Особливості взаємодії викладача зі студентами в умовах цифрової трансформації вищої освіти.

- Інваріантний і варіативний підхід у визначенні змісту навчальної дисципліни.

- Удосконалення організації процесу навчання у ЗВО.

- Сучасні тенденції удосконалення лекційного заняття у ЗВО.

- Порівняльна характеристика інституційної та дуальної форм здобуття вищої освіти: сучасний стан і перспективи розвитку.

- Інновації щодо форм організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

- Інноваційні виховні технології в умовах ЗВО: історія і сучасність.

- Удосконалення освітнього процесу з національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти у процесі проведення кураторських годин

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

– копіювання;

– перефразування;

– компіляція;

– використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

– подання як власних робіт, виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

ПІДГОТОВКА ДОПОВІДІ: методичні поради

Доповідь – один із найпоширеніших жанрів усного висловлювання. Основна мета доповіді – донести до слухачів певну інформацію, щоб її зрозуміли і засвоїли. Для цього слід:

1. Визначити адресата мовлення і мету спілкування.

2. Вдуматися в тему, визначити основну думку майбутньої доповіді.

3. Опрацювати літературу з цієї теми, осмислити її. З'ясувати, яка існує література з теми доповіді; скласти її список; користуватися різними каталогами, бібліографічними виданнями, довідковою літературою з теми доповіді, книгами, журналами, навчальними посібниками, публікаціями в Інтернеті.

4. Опрацювати дібрані джерела: розібратися в змісті, критично проаналізувати його; відібрати суттєве, основне; дати певну оцінку прочитаному; звернути увагу на ті факти, які будуть цікаві аудиторії, перед якою буде виголошена доповідь; зробити певні виписки і необхідні висновки; узагальнити основні положення кількох джерел – думки звучатимуть повніше, переконливіше; виділити терміни, незнайомі слова, уточнити вимову слів, розставити наголоси.

5. Скласти план і відповідно до нього систематизувати дібраний матеріал.

6. Записати текст доповіді повністю. Зробити його оригінальним за будовою, своєрідним і неповторним.

7. Композиція доповіді включає три частини:

- Вступ. Виділяється тема, вказується причина вибору даної теми. Розпочинати треба вступ з цікавого прикладу, прислів'я чи приказки, крилатого виразу, легенди, поезії. У вступі може бути використана цитата, яка змусить слухачів задуматися над словами доповідача, усвідомити висловлене положення.

- Основна частина починається з характеристики проблеми. Виділити основний аспект проблеми, запропонувати слухачам перспективу обговорення кожної окремої тези.

- Переконливе, яскраве закінчення доповіді запам'ятовується слухачам, залишає приємне враження про неї. Наприкінці доповіді повторіть основну думку, підсумуйте найбільш важливі положення. Якщо перші слова оратора повинні завоювати увагу слухачів, то останні – покликані посилити ефект виступу.

- Треба дати список використаної в доповіді літератури.

8. Говорити нешвидко, робити паузи, дотримуватись правильної інтонації. Допомогти слухачам зрозуміти і запам'ятати новий матеріал: із самого початку зацікавити темою, підтримувати увагу впродовж усього виступу, встановлювати контакт.

9. Виступаючи, завжди треба стежити за слухачами: якщо вони перестали слухати, змінити тон мовлення, навести цікавий факт, ніколи не намагатися перекричати аудиторію.

10. Під час усного виступу краще розповідати, а не читати доповідь. Якщо потрібно заглянути до рукопису, можна опустити очі, не нахиляючи голови.

11. Стежити за своїм мовленням: уникати слів-паразитів, не заповнювати паузи звуками «е-е-е», «ну-ну» тощо.

12. Переказати усно текст доповіді вдома.

13. За обсягом доповідь передбачає виступ тривалістю 3–5 хвилин. Це відповідає приблизно 1–2 сторінкам друкованого тексту.

14. Текст доповіді можна доповнити ілюстраціями, якщо вони необхідні для пояснення тексту, а не просто слугують прикрасою, також карти і схеми, зображення об'єктів про яких йдеться в доповіді.

15. Оформлення доповіді:

- Титульна сторінка: вказати назву установи, де виконано роботу, тему, прізвище та ім'я її автора, клас, де він навчається, рік написання.

- Доповідь має бути чітко написана або віддрукована.

- Текст пишеться лише з однієї сторони аркуша, залишаючи ліворуч поля.

- Враховується загальний вигляд доповіді, оформлення цитат, посилань, списку використаної літератури.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. Київ: КПІ імені І. Сікорського, 2019. 290 с.
2. Княжева І. А. Педагогіка вищої освіти: навчальний посібник. Одеса, Університет Ушинського, 2023. 150 с.
3. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
4. Мельничук І. М. Основи педагогіки та психології вищої школи : Навчальний посібник. Тернопіль : Вектор, 2018. 336 с.
5. Навчальний посібник з дисципліни «Педагогіка вищої школи» / Уклад. А. В. Лисенко. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 102с.
6. Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій / М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.

Допоміжна

1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Томаневич Л. М. Університетська освіта. Навч. посіб. 3-є вид. Київ: Каравела, 2018. 304 с.
2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ Чернівці: «Букрек», 2018. 296 с.
3. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину. Під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. 95 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. 3 вид. випр.. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

5. Житеньова Н. В. Візуальні дидактичні засоби: створення та використання в освітній практиці : навч.-метод. посіб.; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : Мітра, 2019. 88 с.
6. Зайченко І. В., Теслиук В. М., Каленський А. Н. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / За ред. проф. І. В. Зайченка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
7. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник / упорядник Л. М. Прокопів. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
8. Княжева І. А. Алгоритм конструювання лекційних занять у професійній підготовці майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3(128). Серія : Педагогіка. Одеса, 2019. С. 71–76.
9. Княжева І. А. Професійне становлення майбутніх педагогів в умовах університетської освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. № 1 (68), лютий 2020. С. 110–115.
10. Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури : монографія. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2014. 328 с.
11. Найда Р. Г., Козлюк О. А. Педагогічна творчість. Практикум: навчально-методичний посібник, Рівне: РДГУ, 2018. 90 с.
12. Педагогіка вищої школи: словник термінів і понять / укладачі: Г. Ф. Пономарьова, І. М. Толмачова. Харків: ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. 108 с.
13. Педагогічне проектування в сучасній освіті: дидактичний і виховний аспект: кол. моногр. / за заг ред. Пушкарьової Т.О. Київ: ТОВ НВП «Росток А. В.Т.», 2021. 124 с.
14. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.

15. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. Львів: Літопис, 2016. 258 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
4. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>